

Spørgsmaalet om Alderdomsforsørgelse.

Af Harald Westergaard.

Man bebrejder tit Nationaløkonomien og Statistiken, at de ikke give nogen klar og bestemt Løsning af et eneste Principspørgsmaal; jo vigtigere en Opgave er, desto større er Uenigheden mellem Forfatterne. Og dette gjælder ikke mindst om det foreliggende Spørgsmaal: den der gaar til Nationaløkonomien for at søge det besvaret eller for at faa Bekræftelse paa den Mening, han allerede har dannet sig, kommer ind i en Hvirvel af modstridende Theorier og Kjendsgjærninger, som det ikke synes muligt at samle til nogen Enhed.

Men ved saaledes at lægge Videnskaben til Last, at dens Resultater ere vaklende og upaalidelige, begaar man en Uretfærdighed. Det er maaske netop allerede et Tegn paa en dybere Indtrængen i Sandheden, at der er Usikkerhed og Vaklen i Theorierne. For den, der ikke søger Vanskelighederne, existere de heller ikke; de træde først frem, naar man vil se Sagen fra alle mulige Synspunkter og forstaa Opgaven i alle dens Enkeltheder.

Man glemmer tilmed, at Nationaløkonomien ikke er baseret paa Fakta og formel-logiske Slutninger alene; den berører de menneskelige Interesser dybt, og i hver Theori

kommer der da et Moment af den paagjældende Forfatters Livsopfattelse med ind. Sandheden er maaske snarest den, at Principspørgsmaalene kan ingen Videnskab besvare, at ingen Slutning, den være nok saa logisk, kan føre Sagen gjennem alle Instanser; at alt hvad Videnskaben kan gjøre, er at samle de nødvendige Fakta, gruppere dem paa rette Maade og bringe Klarhed i alle Spørgsmaal, saa at man tydeligt ser, hvilke Konsekvenser det vil faa, at de besvares paa den ene eller den anden Maade. Med andre Ord: Sandheden er maaske den, at Nationaløkonomien kan lægge et Spørgsmaal tilrette, men den kan ikke besvare det.

Jeg har forudskikket disse Bemærkninger for at retfærdiggjøre, at der fremkommer et Bidrag til Spørgsmaalet om Alderdomsforsørgelsen, der ikke melder sig som en Løsning eller hævder nogen sikker og selvstændig Mening. Det er blot Hensigten, at fremdrage et og andet Faktum, der ligger lidt udenfor Alfarvej, og som muligvis kan vise sig brugbart for dem, der søge at løse Spørgsmaalet eller praktisk virke for Sagens Fremme.

Der tænkes i det følgende nærmest paa de egenlige Arbejdere, om end meget vil kunne finde Anvendelse paa de bedre stillede Klasser. Vil man gaa frem fra Grunden af, bliver Opgaven først den at undersøge, hvorvidt Arbejdslønnen strækker til til mere end det daglige Brød, og om man bør kunne forlange, at Arbejderne ordne hele Sagen ved Selvhjælp. Man er allerede her inde paa en Vanskelighed. Hvad betyder det daglige Brød? Man kan vel svare, at det er det Kvantum Føde, som netop er tilstrækkeligt til at erstatte alle Stoftab og vedligeholde Organismen; men dette Minimum er vanskeligt at finde. Der er ingen Tvivl om, at saaledes som Kogekunsten og Diæten nu er

i Arbejderklassen, gaar der megen Føde tilspilde, som ved større Hensyn til Physiologiens og Kemiens Fordringer vilde have kunnet komme Organismen til Nytte. Det er en stor Samfundsopgave vi her have for os; og Læger og Kemikere ville kunne udrette meget godt ved at tage Opgaven under Behandling og søge at udbrede en bedre Indsigt i Valget og Tilberedningen af Føden.

Antager vi nu, at man havde fundet det Kvantum Føde, der efter den nuværende Kundskab maa siges at være Minimum, saa bliver atter Spørgsmaalet, hvormeget der bør kunne medgaa til Klæder, Bolig osv. og til at underholde Hustru og Børn. Er Arbejdslønnen ikke stor nok til at opfylde disse Fordringer overfor en Gjennemsnitsfamilie, saa kan man med Bestemthed paastaa, at Lønnen er utilstrækkelig. Og det er ikke nok, at Arbejderen kan underholde sin Familie, saalænge han har rigeligt Arbejde og er kraftig og sund; han maa ogsaa have noget i Baghaanden til de daarlige Tider, naar han bliver gammel og svag, eller naar der indtræffer Sygdom og Død i hans Familie.

Der er mange af disse Ulykker, som der maaske intet Værn er imod, og den Enkeltes Hjælpkilder er overhovedet snart udtømte; men hvad en enkelt ikke kan opnaa, det kan maaske flere i Forening. En Arbejder kan maaske lægge saameget hen, at han kunde ligge syg et Aar eller to uden at komme til at lide Nød, men naar saa de to Aar ere gaaede, saa ere hans Hjælpkilder udtømte. Men ikke alle Arbejdere blive paa engang syge for Livstid, og naar de da slutte sig sammen i nogenlunde stort Antal og med nogenlunde god Vilje, ville de med Tryghed kunne imødesee Fremtiden.

Hvis altsaa Lønnen er tilstrækkelig høj til at kunne

bære alle de Afdrag, som maatte kræves af Arbejderen for at sikre ham mod de forskellige Eventualiteter, der kan berøve ham Brødet, saa vilde man i Selvhjælpen have en Løsning af det sociale Spørgsmaal. Arbejderen maatte blot finde sig i at afse adskillige Procent af sin Arbejds-løn. Med 2 eller 3 pCt. af Lønnen kunde han maaske opnaa en nogenlunde god Sygehjælp, en Del flere Procent vilde medgaa til at støtte dem, der ikke kunde faa Arbejde; han maatte sørge for, at hans Børn ikke kom til at lide Nød, hvis han skulde dø tidligt, og han maatte ogsaa tænke paa den Tid, da han ikke selv kunde bjerge Føden længere.

Mange paastaa, at Arbejdslønnen ikke er tilstrækkelig til at bære alle disse mange Afdrag, og at navnlig paa Landet Lønningsforholdene ere saa uheldige, at Arbejderen knap under de gunstigste Forhold kan slippe igjennem uden at ty til den private eller offentlige Godgjørelse. Om dette er sandt, beror maaske for en Del paa et subjektivt Skøn, men hvormeget af denne Paastand, der end kan være sandt, saa er der dog en Ting, som alle kunne være enige om. Selv om Lønnen er utilstrækkelig, saa er det ikke fordi Landets Produktion som Helhed ikke kan udrede en saadan tilstrækkelig Løn: de nødvendige Midler er dog tilstede; der er Ingen der behøver at sulte ihjel; det er blot ikke altid Arbejdslønnen, der bærer Udgifterne, men Fattigvæsenet og den private Godgjørelse. Men dette er ganske vist en uheldig Løsning af Spørgsmaalet; det er i høj Grad ønskeligt, at Lønnen virkelig var saa høj, at Fattigvæsenet kun i ganske ekstraordinære Tilfælde behøvede at træde til. Saaledes som Forholdene nu ere, faa Arbejderen sin Løn udbetalt paa to Maader,

dels af sin Arbejdsgiver og dels af det Offenlige, som virkelig Arbejdsløn og som Fattighjælp.

Men der er en anden Side, hvorfra man kan se Sagen. Bruger Arbejderen ogsaa sin Løn paa en fornuftig Maade, eller forøder han den helt eller delvis? Ulykken er den, at Arbejderen som oftest bruger, hvad han har, uden at gjøre sig videre Regnskab for, hvor Pengene bliver af, og Størstedelen af Middelklassen gjør vel det samme. Naar saa Sygdommen og Nøden banker paa, saa gaar han til Fattigvæsenet eller sulter. Naar det kommer højt, er han Medlem af en Sygekasse, der giver ham en lille Hjælp i de første 3 eller 6 Maaneder af en Sygdom, men holder op netop, naar det kniber haardest for ham; han har maaske ogsaa sørget for en ordenlig Begravelse, og de andre Medlemmer af Foreningen følge ham til Jorden; men dermed standser ogsaa Selvhjælpen. Og som det gaar hermed, gaar det med Arbejdsløsheden; hvert Aar er man Vidne til de samme Fænomener. Hele Vinteren igjennem har Arbejderen maattet suge paa Labben, han skylder Høkeren Penge, hans Klæder og Møbler ere maaske hos Pantelaaneren, men naar Sommeren kommer og dermed lysere Tider, saa lever han hellere godt, tager i Skoven og morer sig, end han betaler af paa sin Gjæld og søger at lægge noget hen. Med andre Ord: Arbejderen er egenlig altid nogle Maaneder bagud, og dette bidrager atter til at demoralisere ham.

Der er maaske mange Arbejdere, der ikke øde deres Løn paa Værtshuse, men for hvem dog hele Fortjenesten gaar til det daglige Underhold, saa at der ikke bliver noget tilovers. Men herved være det ikke sagt, at de ikke klatte mange Penge bort, som kunde have været

bedre anvendt. Der kunde maaske, som ovenfor berørt, gjøres meget for at uddanne gode Husmødre i de lavere Klasser, der forstod at «tage alting nøje ud» og tilberede Føden, saa at den var velsmagende og nærende, hvor tarvelig den saa var. Men der er mange andre Maader, hvorved Arbejderen kan blive af med sine Penge uden at faa noget for dem. Han lader sig maaske friste af 10 Øre Subskriptionerne «Romanbuketten» og hvad de nu alle hedde, med Olietryk i Tilgift, og han tænker ikke paa, at 10 Øre hver Uge bliver over 5 Kr. om Aaret og 100 Kr. i 20 Aar og det Bibliothek, han saaledes samler sig, er næppe saa meget værd.

Men det er som sagt ikke Arbejderen alene, der saaledes giver Smaabeløb ud uden at tænke paa, hvad de kunne løbe op til. De fleste Mennesker gjøre sig kun ringe Betænkelse ved at give en 5 Øre ud, men Sandheden er, at 5 Øre om Dagen er Kr. 18,25 om Aaret og med 2 pCt. halvaarlig Rente løber dette op til omtr. 550 Kr. i 20 Aar og til 1770 i 40. Den der daglig bruger 25 Øre i en Café, er efter 20 Aars Forløb 2750 Kr. fattigere og efter 40 8850.

For en saadan Pengesum vilde han, naar Aarene trykkede ham, kunne købe sig en klækkelig Livrente, eller udstyre sine Døtre, eller rejse for sit Helbred osv. osv. De fleste Mennesker ville uden Betænkelse daglig ofre en Klatskilling for en eller anden Behagelighed, uden at føre Regnskab derover eller gjøre sig det klart, naar de komme i Forlegenhed for Penge, at det maaske er deres egen Skyld, fordi de ikke have villet eller kunnet give Slip paa disse smaa Vaner.

Det er overhovedet kolossale Summer, der gaa tilspilde mellem Aar og Dag. Hvormange Penge gaa ikke

op i Tobaksrøg, og hvem kan beregne, hvormeget de Handlende og Industridrivende aarlig anvende paa at avertere og gjøre Reklame, paa Luxus i Butikerne, med Vareetiketter osv. En Husholdningsforening, som blot besparer en Familie 5 pCt. af dens aarlige Forbrug, vil, naar Familien kjøber for 1000 Kr. aarlig, skabe den en Indtægt af 50 Kr. d. v. s. i 20 Aar c. 1500 Kr. og i 40 Aar næsten 5000 — altsammen Penge, der gaa tilspilde under den nuværende økonomiske Ordning.

Men naar Folk tænker saa lidt over Smaabeløb, og naar disse Smaabeløb kunne voxe op til store Summer, saa er der jo en Mulighed for, at de kunne lokkes til at udgive disse Smaaskillinger til et eller andet nyttigt Formaal. Det gjælder blot at gjøre det muligt for Folk at opspare meget smaa Beløb uden altfor stort Besvær.

Det er ikke heldigt, naar Arbejderen f. Ex. efter at have faaet sin Ugeløn skal gaa hen paa ét Kontor for at betale Medlemsbidrag til Ligkasse, til et andet for at sætte lidt Penge paa Rente; det ender blot med, at han slet ikke kommer derhen. Man maa gaa til Arbejderen og afkræve ham Medlemsbidragene, lokke Smaaskillinger fra ham til Sparekassen osv. Der er i den senere Tid blevet angivet et Middel, der i høj Grad bidrager til at understøtte saadanne Bestræbelser for at lokke Smaabeløb fra Arbejderen til nyttige Formaal: det er de saakaldte Sparemærker.

Naar en Mand har et Par Øre tilovers, kan han kjøbe et Sparemærke, klistre det paa et dertil indrettet Kort, og naar Kortet er fuldt, indlevere det til vedkommende Sparekasse, der saa kasserer Mærkerne og indfører Beløbet i hans Sparebog. Disse Sparemærker kunne udstedes af private Institutioner, men af flere Grunde

hellere af Staten selv; og det Offenlige burde i det hele taget af al Magt tage sig af denne Sag, der ikke kræver noget overdrevent stort Apparat, og vil kunne gjøre overordenlig megen Nytte.

Saadanne Sparemærker kunne naturligvis bruges til mange Formaal ogsaa f. Ex. til at opsamle Medlemsbidrag til Selvhjælpsforeninger. Det gjælder overalt, at man derved kan opnaa at redde Smaabeløb fra at blive klattede bort til ingen Nytte. Ofte er det hensigtsmæssigt blot at samle en Kapital sammen for saa at sætte den i en eller anden Bedrift eller at hjælpe sine Børn i Vej. Den der er Herre over et Par Tusind Kroner, kan ofte sikre sig en sorgfri Alderdom ved at sætte en lille Handel i Gang eller Sligt. Men jo hyppigere det bliver at tænke paa Fremtiden, desto vanskeligere vil det være at anbringe sine Penge paa denne Maade, og desto tiere vil man maaske føle sig opfordret til at købe en Livrente for Pengene. Dette er f. Ex. Tilfældet i Frankrig, medens man hertillands ikke er meget villig til saaledes at lade Kapitalen gaa bort fra Familien.

Hvad er der nu gjort i Danmark for at fremme Alderdomsforsørgelsessagen? Der er allerede gjort adskillige Forslag og man har gjort ikke faa Forsøg paa i det smaa eller store at løse Opgaven. Af Forslagene fortjene 4 nærmere Omtale, nemlig et af nys afdøde Stiftsphysikus Krebs, af fhv. Jernstøber Lunde, af Arbejderkommissionen og endelig det ny Lovforslag om Oprettelsen af en Alderdomsforsørgelseskasse for det danske Folk.

Krebs foreslog i 1876^{*)}, at der skulde oprettes Tvangshjælpekasser i hver Kommune med en vis Solidaritet

^{*)} Det gamle og det nye Samfund. Kbhvn. 1876. 429 ff.

mellem en større Kredses Kasser. Alderdomsforsørgelsen skal iværksættes derved, at Regeringen udsteder en særegen Skillemønt, der modtages af alle vedkommende Forsørgelsesanstalter, og hvori enhver Arbejdsgiver er forpligtet til at udbetale visse Procent af Lønnen, saalænge til Arbejderen — hvorved nærmest tænkes paa Markarbejdere — har sammensparet en vis Sum. I denne Skillemønt kan ogsaa Smaagaver, f. Ex. Drikkepenge og Almisse betales. Arbejdsgiveren vil ved dette System kunne efterkomme en Fordring om Indeholdelse i Lønningerne til tvungen Alderdomsforsørgelse, uden at være nødsaget til at holde et stort Bogholderi. Selv om en Daglejer kun har arbejdet hos ham en Dag eller to, vil Indeholdelsen dog kunne foregaa med stor Lethed, og den eneste Ulempe er maaske den, at Arbejderen kan forledes til at handle med denne Skillemønt, saa at den ikke netop kommer den tilgode, som den er bestemt for. Denne Ulempe klages der forøvrigt ikke meget over i England, hvor dette Skillemøntsystem er drevet til stor Fuldkommenhed i de mægtige Husholdningsforeninger, og hvor det netop kommer an paa at give Medlemmerne Andel i Udbyttet i Forhold til, hvad de have kjøbt, altsaa en fuldstændig analog Opgave.

Krebs var naturligvis ikke blind for, at hele Opgaven ikke kan løses ad denne Vej; dertil saa han altfor mørkt paa alle Forhold; han tænkte sig ogsaa Muligheden af, at det Offenlige i visse Tilfælde kunde blive nødsaget til at træde til og yde Tilskud, og selv da vilde der kunne blive mange uløste Opgaver tilbage. — Fordringen om Tvang fastholdt han i Arbejderkommissionens Betænkning: «uden Tvang», siges det, «vil man under vore nuværende Arbejderforhold og med den nuværende Ordning af Fattig-

væsenet, aldrig opnaa at tilvejebringe en Alderdomsforsørgelse, som ogsaa omfatter de laveste Samfundsklasser».

Langt videregaaende er Lunde's Forslag. Han støtter sig stadig til den Betragtning, at Lønnen udbetales i to Dele, dels direkte som Arbejds løn, der strækker til til det daglige Brød, saalænge Arbejderen er rask, og dels i Form af Fattigunderstøttelse, naar Sygdom eller Alder kuer ham, eller et eller andet Uheld indtræffer. Han fordrer derfor, at Lønnen skal suppleres med en Livrente, der allerede begynder med 30-Aars-Alderen og stiger med Aarene. Livrentens Størrelse skal rette sig efter Arbejderens tidligere Gjennemsnitsfortjeneste, saa at altsaa de mest velstaaende Arbejdere ville blive bedst stillede. De store Udgifter, der ville medgaa hertil — efter en Beregning, der utvivlsomt er meget lav, 26½ Million aarlig — foreslaar Lunde at dække ved en Arveafgift, en Skat paa Monopoler, en Indkomstskat paa «de Formuende» og ved de Pengesummer, der blive sparede til den hidtilværende Fattigunderstøttelse. Hvis disse Midler ikke strække til, skal enhver Arbejdsgiver udrede et Tillæg til Arbejds lønnen, der «indtil videre» fastsættes til 12½ pCt. Krøblinger og Invalidere skulle ligeledes understøttes, forsaavidt de ikke kunne forsørge sig selv.

Arbejderkommissionens Forslag delte sig atter i flere. Et Mindretal hævder, som ovenfor omtalt, Nødvendigheden af at gennemføre Tvang, medens Flertallet i det hele taget ønsker at holde paa Frivilligheden. Flertallet foreslaar Oprettelsen af en Statsanstalt til Alderdomsforsørgelse for Ubemidlede. Medlem af denne Kasse kan enhver forsørgelsesberettiget Person være, som er over 15 Aar, og ikke holder Tyende eller benytter fast Medhjælp i sin Bedrift, eller er Bruger af en Landejendom

paa over $\frac{1}{4}$ Td. Hartkorn, eller hvortil der holdes Forspand. Enhver Haandværkslærling, Fabrikarbejder eller Tyende mellem 15 og 20 Aars Alderen er tvungent Medlem, og vedkommende Arbejdsgiver skal gjøre et Indskud for disse tvungne Medlemmer af mindst to Øre daglig. Til Medlemmernes Indskud tilskydes der af det Offenlige et vist Beløb, der af nogle Medlemmer af Kommissionen ønskes stigende med Interessentens Alder fra 75 til 150 pCt., af Andre foreslaas ens hele Livet igjennem (100 pCt.). Interessenterne maa ikke nyde Fattigunderstøttelse. Indskudene forrentes med 2 pCt. halvaarlig, det Offenliges Tilskud med $2\frac{1}{2}$ pCt. Medlemmer mellem 25 og 50 Aars Alderen kunne faa deres egne opsparede Kapitaler tilbage med et halvt Aars Varsel; dør en Interessent inden 60 Aars Alderen tilfalder hans Kapital Boet, medens Tilskudene falde tilbage. Ved Opnaaelsen af 60 Aars Alderen skal der kjøbes Interessenten en Livrente, der enten kan være stigende eller ens hele Livet igjennem. I hver af Landets Kommuner skal der findes Agenter for Kassen.

Paa dette Forslag er atter det nye Lovforslag bygget om en Alderdomsforsørgelseskasse for det danske Folk; men der er foretaget væsentlige Forandringer; saaledes er Tvangsbestemmelsen her udvidet til at gjælde hele Befolkningen mellem 15 og 22 Aars Alderen, ikke som ved Kommissionens Forslag kun de arbejdende Klasser. De tvungne Medlemmer skulle indskyde mindst 2 Øre daglig. Naar en Person i de arbejdende Klasser mellem 22 og 42 Aars Alderen gjør Indskud i Kassen, tilskyder det Offenlige et lige saa stort Beløb, dog ikke udover 11 Kr.; værdige og trængende Personer, der ikke ligefrem høre til Arbejderklassen,

kunne ogsaa efter Indenrigsministeriets Bestemmelse faa Tilskud, saalænge de selv indskyde 2 Øre daglig. Hvad der er indskudt mellem det 15. og 42. Aar er uopsigeligt, medens senere Indskud kunne opsiges med et halvt Aars Varsel. Dør en Interessent inden 22 Aars Alderen, tilfalder hans Kapital en Fond, der nærmest er bestemt til Understøttelse af Arbejdets Invalider. Dør han mellem 22 og 60 Aars Alderen, faar hans Bo den opsparede Kapital. Renten regnes til 2 pCt. halvaarlig.

Ved 60 Aars Alderen kjøbes der Interessenten en fast eller stigende Livrente for den Kapital, der indestaar paa hans Konto. Bliver nogen invalid under Udøvelsen af sit Arbejde, faar han strax en saa stor Livrente, som han vilde have kunnet faa for sin opsparede Kapital, hvis han havde været 60 Aar.

Resultatet af dette System kan eksempelvis ses deraf, at en Arbejder der selv fra sit 15. Aar opsparede 3 Øre daglig, ved 60 Aars Alderen vilde faa en Livrente paa c. 200 Kr.

Dette er de væsenligste Forslag, der ere komne frem herhjemme, men Listen kunde forøges betydelig, hvis man vilde tage Alt med; thi mange have følt sig kaldede til at rette Samfundets Brøst. Det er, som man ser, en Mængde forskellige Spørgsmaal, der rejse sig. Skal Forsørgelsen være tvungen eller frivillig, skal Staten træde til som Entreprenør eller ikke, skal Arbejderen selv udrede alle Bidrag, eller skal han have Hjælp dertil af Stat, Kommune eller Arbejdsgiver? Det er Spørgsmaal, som baade ere vigtige og vanskelige, og uden at have noget socialt Program ved Haanden kan man ikke give nogen Besvarelse. Men der er dog visse Ting, hvorom de fleste kunne enes. De fleste ville enes om at erkjende Fri-

villigheden for det bedste, naar man blot var sikker paa at faa Alle med, og de fleste ville kun foreslaa Tvang gennemført delvis og som foreløbig Foranstaltning. Kun den, der bygger utopiske Luftkasteller, eller som ikke kan undvære systematisk rubricerede Samfundsforhold, vil føle sig tiltalt ved en over hele Befolkningen i samtlige Aldersklasser gennemført Tvang. De der stride imod Tvang glemme ofte, at den kun behøver at indføres, saalænge til Arbejderen har lært at spare, og at den Tid ikke er saa fjern, da Folk f. Ex. ikke faldt paa at tegne Brandforsikring, naar Loven ikke tvang dem dertil.

Men hvorom Alting er, saa kan man under Danmarks nuværende parlamentariske Forhold ikke vente, at der skal kunne gennemføres saa indgribende Lovforslag, som det nævnte, det være nu bygget paa Tvang eller Frivillighed. Der havde maaske været større Udsigt til at føre nærmereliggende Forslag igjennem, f. Ex. Arbejderkommissionens Udkast til Lov om Arbejdsgivernes Erstatningspligt. Dette er ogsaa den Tanke, der gør sig gjældende andetsteds. I Motiverne til Bismarcks Lovforslag om Forsikring af Arbejderne mod Ulykkestilfælde, hentydes der til, at det egentlig kun er Forberedelsen til langt videregaaende Forslag — Alderdomsforsørgelsen er et Fremtidsproblem, og Opgavens store Vanskelighed har bevirket, at et mindre vanskeligt og omfattende Spørgsmaal er taget under Overvejelse. Og i det hele og store er dette maaske ogsaa en rigtig Betragtningssmaade. Det er nu engang for et ungt Menneske en fjerntliggende Opgave at skulle tænke paa sin Alderdom, som ikke kommer før om en eller to Menneskealdre, og som han maaske aldrig vil komme til at opleve. Men derfor er det dog ikke unyttigt at undersøge, hvad der kan gøres og er

gjort for at sikre Arbejderen en sorgfri Alderdom; thi hvad der er vanskeligt og uhensigtsmæssigt at gennemføre for hele Samfundets Vedkommende, det kan være nyttigt og let for Enkelte, og ved saaledes at bane Vej for Sagen hist og her, vil man udbrede Sansen for at spare og lidt efter lidt vænne Befolkningen til at tænke paa Fremtiden.

Naar vi nu vende Blikket mod de bestaaende Forhold, og undersøge hvad der er gjort til Arbejderspørgsmaalets Løsning, saa kunne vi først spørge, hvilke Summer der aarlig udredes ved den offentlige og private Godgjørenhed.

Efter den københavnske Legatstatistik, der offentliggjordes i Aaret 1877, beløb de københavnske*) Legater sig til 24 Millioner Kroner; de københavnske milde Stiftelsers Formue var over 7 Millioner; de velgjørende Foreninger havde foruden Renteindtægt i Aaret 1876 650,000 Kroners Indtægt, og offentlige Subskriptioner udgjorde over 300,000. Det er forholdsvis store Summer, der her er Tale om. Den ypperligt organiserede københavnske Understøttelsesforening havde i sidste Regnskabsaar en Indtægt af 140,000 Kr.; den rent private Godgjørenhed udretter naturligvis ogsaa en Del; Selvhjælpsforeningerne uddele aarlig det meste af en Million, og endelig maa man ikke glemme de stadig voxende Udgifter til Fattigvæsenet, der vistnok nu beløber sig til en halv Snes Millioner Kr. aarlig. Regnes alt dette sammen, ser man at det ikke er saa lidt der aarlig udbetales til Trængende. Disse store Summer vilde under en heldigere økonomisk

*) Saadanne, der bestyredes i Kjøbenhavn og uddeltes i Kjøbenhavn alene, eller for denne i Forening med det øvrige Land.

Udvikling reducere sig betydeligt. Opgaven er den, efterhaanden at bringe Arbejderen til ved egen Hjælp at udrede de Summer, som nu det Offenlige giver ham, og man vilde ikke have Anledning til andet end at glæde sig, hvis Arbejdslønnen vilde stige paa Fattighjælpens Bekostning.

Fra Tid til anden ere Institutioner komne i Gang, hvorved man har haft Arbejdernes Tarv for Øje. Dette gjælder vistnok f. Ex. om «Bikuben», og ved Oprettelsen af Livsforsikringsanstalten af 1871 tænkte man sig, at den skulde kunne trænge langt ned i Befolkningen. Hvorvidt dette er lykkedes Bikuben, tør jeg ikke afgjøre, men det er vist, at de lavere Befolkningsklasser kun have vist liden Interesse for Livsforsikringsanstalten; den benyttes væsenlig af Middelklassen.

Arbejderkommissionens Forslag til Alderdomsforsørgelse er i det Væsenlige bygget paa Lovene for «de forenede Kommuners Alderdomsforsørgelseskasse», som efter den lange Diskussion, der for nogen Tid siden førtes derom, have faaet en vel gennemarbejdet Form, saa at man med Tryghed kan se Foreningen indlade sig paa Spørgsmaalets Løsning, naar man overhovedet billiger Grundtanken.

Enhver Kommune i Danmark kan optages som Medlem i Foreningen, og forpligter sig derved overfor de andre Medlemmer til at overholde visse Bestemmelser, medens den iøvrigt igjennem Kommunalraadet selvstændig bestyrer sin egen Alderdomsforsørgelseskasse. Grundtanken er den, at den flittige og økonomiske Arbejder skal hjælpes til at opsamle en Spareskilling. Enhver Arbejder, der er forsørgelsesberettiget i en af de forenede Kommuner, og som ikke nyder Fattigunderstøttelse, faar

Tilskud af Opholdskommunen til de Indskud han gjør. Iøvrigt kunne alle Beboerne af Kommunen gjøre Indskud til Alderdomsforsørgelse, men kun naar de hører til de arbejdende Klasser kunne de fordre Hjælp af Kommunen. Kommunens Tilskud stiger med Indskydernes Alder, saa at den i 15—25 Aars Alderen tilskyder $\frac{1}{4}$ af Indskudet, imellem 40 og 60 ligesaa meget som der indskydes, dog aldrig mere end 15 Kr. aarlig. Der lægges stor Vægt paa, at ogsaa andre «Venner» kunne indsætte Pengebeløb for Arbejderen, altsaa f. Ex. Arbejdsgiverne, og ogsaa til disse Beløb skal Kommunen gjøre Tilskud til en vis Grænse. Enhver Interessent kan træde ud inden sit 60. Aar, mellem 50 og 60 Aars Alderen dog kun med Kommuneraadets Samtykke, hvis han har faaet Tilskud. Han faar da sine egne Indskud tilbage med Renter og Rentes Renter.

Dør Interessenten inden 60-Aars Alderen, tilfalder den af ham selv opsparede Sum den efterlevende Ægtefælle eller Livsarvingerne; efterlades ingen saadanne, arver Foreningen Pengene, der overføres til en saakaldet Hjælpefond, undtagen naar Interessenten ikke har faaet Kommunetilskud; thi i saa Fald tilfalder Indskudene Arvingerne. Naar et Medlem dør eller udtræder, føres «Vennernes» Tilskud over paa andre Interessenter; hvis han efterlader sig Ægtefælle, paa denne, ellers efter «Vennernes» eget Valg.

Naar Interessenten opnaar 60-Aars Alderen, faar han for alle de opsparede Beløb en stigende Livrente, der er beregnet efter den af Staten garanterede Livsforsikringsanstalts Tarifer, saa at det staar Kommunen frit for til yderligere Sikkerhed at indkjøbe Vedkommende i denne Anstalt. Enhver Kommune er at betragte som selvstændig Forsørgelsesanstalt.

Det er ikke saa lidt, der kan opnaas paa denne Maade, især naar der begyndes tidligt. Kunde en Arbejder ved egen eller Venners Hjælp opspare 15 Kr. aarlig fra sit 15de Aar, vilde han fra 60 Aars Alderen faa en Livrente paa 160 Kr. aarlig, der steg med Aarene, saa at han ved 70 Aars Alderen vilde have c. 400 Kr. og ved 75 Aars Alderen c. 600 Kroner om Aaret, en ikke ubetydelig Sum for en Mand, der maaske ellers vilde have ligget Fattigvæsenet til Byrde. Og selv om Opsparingen først begynder sent, f. Ex. ved 50 Aars Alderen, kan der dog opnaas en Livrente, som stiger fra 20 til 76 Kr., og som vil kunne støtte Arbejderen ikke saa lidt, thi paa Landet anses 20 Kr. for en god Hjælp.

Foreningen har jo endnu kun bestaaet i faa Aar, og det er vanskeligt at dømme om Fremgangen efter en saa kort Erfaring. Det synes som om den har mødt megen Modstand paa forskellige Steder, saa at ikke ret mange Kommuner endnu ere Medlemmer*).

Idet Alderdomsforsørgelsen betragtes som en fjernere Opgave, der saa at sige har anden eller tredje Prioritet, kommer man ganske naturligt ogsaa til at kaste et Blik paa andre Samfundsinstitutioner, som have Arbejdernes Tarv for Øje; thi hvad der indvindes her, kommer i Grunden Alderdomsforsørgelsen tilgode.

*) Om Kapitalsamlingen har Hr. Hofjægermester Grüner haft den Velvilje at meddele mig Oplysninger for en enkelt Kommunes Vedkommende, nemlig Herlufmagle, der indtraadte i Foreningen 1872 strax efter Stiftelsen. Interessenternes Antal er 25, deraf 3 uden Kommunaltilskud, og 3 ville i indeværende Aar første Gang faa Pension. Den opsamlede Kapital udgjorde til 1. April d. A. med Rente 3013 Kr. 36 Øre.

Præsto Amtsråd har tilstaaet Kommunen Refusion af Halvdelen af dens Tilskud, og Amtet har saaledes i 1880 betalt 125 Kr.

Hvad den ligefremme Kapitalopsamling angaar, saa er det bekjendt, at Sparekasserne i Danmark have vundet en overordentlig stor Udbredelse, men det gaar med dem, som med saa mange Institutioner, at hvormeget Nytte de end gjøre, saa gavne de dog ikke netop de Befolkningsklasser, hvem de oprindeligt var tiltænkte. Dog er der ingen Grund til at antage, at Sparekasserne ikke skulle kunne trænge igjennem i de arbejdende Klasser, naar man blot giver dem let Adgang til at gjøre Indskud. Der er en særegen Slags Spareforeninger, der slet ikke have fæstet Rod herhjemme, og som vilde kunne stifte meget Godt blandt de Fattige. Det er saadanne Foreninger, hvor der om Sommeren indsamles Bidrag fra Medlemmerne, og om Vinteren uddeles Brændsel, Brød osv. Jo kortere Arbejderen skal se frem i Tiden, og jo før han kan se Virkningen af sine Bestræbelser, desto villigere vil han vistnok være til at indse Nytten af at tænke paa Fremtiden. Mænd der nyde Tillid og Anseelse i deres Kreds, og have nogen Tid til deres Raadighed, vilde forholdsvis let kunne faa saadanne Foreninger i Gang.

Forbrugs- og Produktionsforeninger have kun vunden liden Indgang. Produktionsforeningerne synes overhovedet vanskelig at kunne lykkes, i alt Fald har man endnu ikke opdaget de rette Former. Derimod har Forbrugsforeninger andetsteds, navnlig i England, faaet en Udbredelse, som man ikke vilde have drømt om for 40 Aar siden. Der er Byer i England, hvor Forbrugsforeningerne fuldstændig dominere Omsætningen og regulere Detailhandelspriserne, saa at de Detailhandlere, der have holdt ud i Kampen med dem, ende med at velsigne disse Foreninger, der jo ganske naturlig holde Priserne højt, hvor de kan, for at kunne udbetale mere Dividende.

Selv om man tager dette lille Bedrag med i Beregning, er det ikke ubetydeligt, hvad disse Foreninger aarlig kunne spare Forbrugerne for, ved at simplificere Omsætningen, og der er ingen Tvivl om, at hvis Publikum og Lovgivningsmagten saa med lidt mere Velvilje paa de her bestaaende Husholdningsforeninger, vilde de ogsaa kunne trives her, hvor forskellige end Forholdene ere.

Af andre Foreninger kan nævnes de egenlige Fagforeninger, de der særlig have Arbejdet for Øje. De ere nærmest komne hertil efter tysk Mønster, og derved har Udviklingen faaet et vist socialistisk Præg, der ikke kan siges i samme Grad at være udbredt over de engelske Trades Unions. Det er vanskeligt nu for Tiden at udtale nogen begrundet Dom om disse Fagforeningers Nytte og Betydning — de nævnes blot her for Fuldstændigheds Skyld.

Byggeforeningerne, snart kooperative, snart philanthropiske, have faaet en ikke ringe Betydning herhjemme. Sansen for at blive Ejer af et Hus har man søgt at vække paa forskjellig Maade og derved udrettet meget Godt, skjønt den hele Sag endnu er i sin Vorden, men ogsaa ved blot at skaffe Arbejderne hyggelige og sunde Boliger, kan man gavne dem meget. Der er en kjendelig Bestræbelse til at bygge Stiftelser for Gamle og Svage, hvorved der altsaa opnaas en ikke ubetydelig Alderdomsunderstøttelse.

Størst Udbredelse have dog Syge- og Begravelseskasserne faaet. Med Undtagelse af England, er der maaske intet Land, hvor de blomstre saaledes som her. Vistnok 5 pCt. af Befolkningen er Interessenter i saadanne Foreninger. Adskillige af disse Foreninger ere allerede gamle, navnlig i Kjøbstæderne, hvor de gamle Lavskasser

og Ligkasser have floreret, men i det hele taget er Bevægelsen temmelig ny, især blandt Landboerne. I 1876 var der efter Statistisk Bureaus Meddelelser omtrent 98,000 Medlemmer foruden 5,400 «Æresmedlemmer», fordelt i 744 Foreninger, altsaa omtrent 130 Medlemmer i hver Forening. I Kjøbenhavn alene fandtes der ikke mindre end 20,000 Medlemmer, i Kjøbstæderne 25,000 og i Landdistrikterne 53,000. Æresmedlemmerne findes navnlig i Foreningerne paa Landet. Af de 5,400 falder de 4,900 paa Landdistrikterne. Navnlig i Jylland er dette stærkt fremtrædende; paa 10,000 virkelige Medlemmer kommer næsten 1,300 Æresmedlemmer.

Der er altsaa en ikke ringe Forskjel mellem By og Land. I Byerne, hvor man har kunnet bygge paa gammel Grund, og hvor Arbejderne ere mere selvstændige og bedre lønnede, der er Foreningerne væsenlig Selvhjælpsforeninger, men paa Landet er der et stærkt philanthropisk Element med. Æresmedlemmerne i Byerne give ogsaa gjennemsnitlig mindre Aarsbidrag end de ordinære Medlemmer, omvendt derimod paa Landet, hvor de ikke alene for en stor Del yde deres Hjælp ved Organisation og Regnskabsførelse, men ogsaa betale forholdsvis store Bidrag. Dette philanthropiske Element maa man tage noget Hensyn til, naar man undersøger Foreningernes Status og Virksomhed.

Foreningerne havde omtrent 1½ Million Kr. i Formue. Det er ikke meget, naar det fordeles paa de Enkelte, og en Opgjørelse efter rationelle Principer vilde maaske vise en storartet Insolvens. Men det er et glædeligt Tegn, at Formuen er i stærk Stigen, det synes som om Foreningerne mere og mere have faaet Øjnene op for Betydningen af at samle en Kapital. Man maa derfor

haabe, at Foreningerne som Helhed betragtede have Levedygtighed, og at de skride fremad i et rigtigt Spor.

Ser man paa de enkelte Udgifter, saa viser det sig, at Understøttelser til Gamle og Enker kun spille en meget lille Rolle. I 1876 gaves der kun noget over 11,000 Kr. ud til slige Formaal. Men herover maa man jo som sagt ikke undre sig. Alderdomsforsørgelsen er nu engang en saa fjern Opgave, at man ikke kan fortænke Folk i først at tænke paa, hvad der ligger nærmest. Hertil kommer, at mange Foreninger ere meget unge.

Indtil videre bliver det vel nærmest tilfældige Bidrag, der kunne benyttes til Alderdomsunderstøttelse. Det bliver f. Ex. hvad der kommer ind ved Folkefester, ved Tilskud fra Æresmedlemmer, Godsejere osv., men det bliver dog ikke uden Betydning at søge at faa Medlemmerne selv til at arbejde med, hvilket maaske netop bedst kunde ske ved at indføre Sparemærker.

I det følgende tænker jeg mig bestandig, at Bidragene til Alderdomsforsørgelse holdes helt ude fra Syge- og Begravelseshjælp. Derved undgaar man at skulle opgive disses Størrelse. Det er vel ikke umuligt at angive Tal, som svarer til Gjennemsnittet, men Sygeligheden, og til Dels vel ogsaa Dødeligheden varierer saa stærkt, at man let vilde kunne gjøre Skade ved at meddele Tal, som i de enkelte Tilfælde ikke slog til. Det er jo dog til Syvende og sidst ikke nødvendigt at basere en Forenings Statuter paa Videnskaben: det er jo en Gjensidighedsforening, og Medlemmerne maa antages at ville staa Last og Brast med hverandre; gjøre de ikke det, er Foreningen overhovedet umulig.

Rentefoden er antaget at være 2 og $2\frac{1}{4}$ pCt. halv-aarlig. Det sidste Tal er vel noget højt, men netop der-

ved, at mange Bidrag hidrøre fra Velgjørere, kan man antage, at denne Rentefod undertiden kan komme til Anvendelse.

Med Hensyn til Valget af Dødelighedstabeller har jeg været noget i Forlegenhed. Der eksisterer egentlig ingen Dødelighedserfaringer for de arbejdende Klasser i Danmark, og en Overføring af Tavler fra andre Lande lader sig ikke let foretage. Hertil kommer, at Dødeligheden varierer meget stærkt, og naar Livrenten skal træde i Kraft, risikerer man, at Tavlerne ikke gjælde længere. For at være nogenlunde sikker har jeg valgt at benytte Livsforsikringsanstaltens Tavler for Kvinder og Forsørgere Mænd, idet jeg ved Beregningen har benyttet visse Tilnærmelsesformler, hvad der vil kunne forklare enkelte Afvigelser mellem de her meddelte Tal og Anstaltens.

Først kan det være hensigtsmæssigt at opgive nogle Tal, der viser, hvorledes et Indskud voxer fra Aar til Aar med Rente og Rentes Rente.

	efter	2 pCt.	2 ¹ / ₄ pCt.
	5 Aar	12,19	12,49
	10 —	14,86	15,61
	15 —	18,11	19,49
	20 —	22,08	24,35
	25 —	26,92	30,42
	30 —	32,81	38,00
	35 —	40,00	47,47
	40 —	48,75	59,30
	45 —	59,43	74,08
	50 —	72,45	92,54

For at faa en Sum paa 10 Kr. skal man indsætte:

5 Aar	iforvejen	8,20	8,01
10 —	—	6,73	6,41
15 —	—	5,52	5,13
20 —	—	4,53	4,11
25 —	—	3,72	3,29

30 Aar iforvejen	3,05	2,63
35 — —	2,50	2,11
40 — —	2,05	1,69
45 — —	1,68	1,35
50 — —	1,38	1,08

Man ser heraf, hvormeget Tiden arbejder med. For at have 10 Kr. om 50 Aar, behøver man med en Rentefod af $2\frac{1}{4}$ pCt. halvaarlig kun at indsætte lidt over 1 Kr.

Følgende Tabel viser, hvormeget et halvaarligt Bidrag af 1 Kr. efterhaanden beløber sig til.

Efter Forløbet af	2 pCt.	$2\frac{1}{4}$ pCt.
5	11,17	11,32
10	24,78	25,47
15	41,38	43,14
20	61,61	65,22
25	86,27	93,00
30	116,33	127,25
35	152,98	170,29
40	197,05	224,05
45	252,10	291,21
50	318,48	375,10

For efter 20 Aars Forløb at have en Kapital paa 1000 Kr., skal man altsaa aarlig opspare 32,47 med Rentefod af 2 pCt. halvaarlig, 30,67 med en halvaarlig Rente af $2\frac{1}{4}$ pCt.

Hvis man vil lade Dødeligheden gaa med i Beregningen, saa at Foreningerne arver Indskudene, hvis vedkommende Medlem dør, inden Livrenten begynder at løbe, vil der naturligvis blive mere til dem, der opnaar denne Alder. 10 Kr. voxer til følgende Beløb*):

*) Det vilde være let at indrette Diskontotavler i Lighed med, hvad der bruges i Sparekasserne, saa at man i faa Minuter kunde gjøre en Interessents Tilgodehavende op. Nærmere ligger det vel imidlertid at lade Indskudene forrentes paa sædvanlig Maade, og naar der saa indtræffer et Dødsfald fordele den Afdødes Kapital paa de Efterlevendes Bøger i Forhold til, hvad de have opsparet.

Indskud gjøres i Alderen:	Rentefod 2 pCt.				Rentefod 2 $\frac{1}{4}$ pCt.			
	Kapitalen udbetales i Alderen:							
	60		65		60		65	
	Kvinder	Mænd	Kvinder	Mænd	Kvinder	Mænd	Kvinder	Mænd
15 . . .	95,32	95,43	131,86	139,49	118,74	118,87	168,32	178,05
25 . . .	58,60	60,20	81,07	88,00	69,52	71,42	98,55	106,98
35 . .	35,78	37,07	49,50	55,07	40,42	42,56	57,30	63,75
45 . . .	22,01	23,36	30,45	34,15	23,68	25,13	33,58	37,65
55 . . .	13,27	13,73	18,35	20,07	13,59	14,07	19,27	21,07

Har nu et Medlem opnaaet en saadan Alder, at han kan begynde at trænge til nogen Hjælp, saa kan man spørge, hvor stor Livrente, der vil kunne ydes ham for en vis Kapital. Følgende Tavle viser, hvad en Livrente koster paa 10 Kr. aarlig, som betales i fjerdingaarlige Terminer, sidste Gang i den første fjerdingaarlige Termin efter Livrentenyderens Død.

Alder paa den Tid da Livrenten begynder.	2 pCt.		2 $\frac{1}{4}$ pCt.	
	Kv.	M.	Kv.	M.
60	111,69	99,41	107,42	95,97
65	94,31	82,96	91,25	80,55
70	77,10	67,40	75,04	65,78
75	60,94	53,32	59,64	52,30

For at beregne en stigende Livrente kan man benytte følgende lille Tabel, der angiver hvad 1000 Kr. i 65, 70 og 75 Aars Alderen er værd i 60 Aars Alderen, naar Hensyn tages til Dødeligheden.

	2 pCt.		2 $\frac{1}{4}$ pCt.	
	Kv.	M.	Kv.	M.
65	722,87	684,10	705,43	667,60
70	486,50	424,05	463,32	403,85
75	290,59	225,40	270,08	209,49

Af de to foregaaende Tavler kan man udregne, hvad en Livrente paa 10 Kr. vil koste i 60 Aars Alderen, naar den først skal udbetales efter 5, 10 eller 15 Aars Forløb.

Alder	2 pCt.		2 ¹ / ₄ pCt.	
	Kv.	M.	Kv.	M.
65	68,17	56,75	64,37	53,78
70	37,51	28,58	34,77	26,56
75	17,71	12,02	16,11	10,96

En Livrente der begynder med 10 Kr. og efter hvert 5 Aars Forløb stiger med 10 Kr. indtil 75 Aars Alderen, vil altsaa med 2¹/₄ pCt.s Rente koste for Mænd 187,27 og for Kvinder 222,67; hvis den strax skulde udbetales med 20 Kr. uden at stige: 191,94 og 214,84, altsaa omtr. det samme. Den første Udbetalingsmaade frembyder aabenbart mange Fordele.

Endelig kan man ønske at vide, hvilke aarlige Bidrag, der skal udredes for at opnaa en vis Livrente.

Følgende Tavler angivne, hvad en Livrente paa 10 Kr. aarlig vil koste i aarlige Bidrag, der fordeles jevnt over hele Aaret, i det denne Præmiebetaling ophører ved 55 eller ved 60 Aars Alderen og Indskudene tilfalder Foreningen, hvis Interessenten dør, inden Livrenten udbetales.

Kvinder.

Præmie til 55 Aars Alderen.

Præmie- betalingen begynder ved	2 pCt.				2 ¹ / ₄ pCt.			
	Livrenten udbetales naar Interessenten har opnaaet en Alder af:							
	60	65	70	75	60	65	70	75
15 Aars Al.	Kr. 0,66	Kr. 0,41	Kr. 0,22	Kr. 0,11	Kr. 0,55	Kr. 0,33	Kr. 0,18	Kr. 0,08
25 —	1,22	0,74	0,41	0,19	1,04	0,62	0,34	0,16
35 —	2,44	1,49	0,82	0,39	2,17	1,30	0,70	0,32
45 —	6,48	3,93	2,16	1,02	5,89	3,53	1,91	0,88

Præmie til 60 Aars Alderen.

15 —	0,64	0,39	0,22	0,10	0,53	0,32	0,17	0,08
25 —	1,14	0,70	0,38	0,18	0,98	0,59	0,32	0,15
35 —	2,17	1,32	0,73	0,34	1,94	1,16	0,63	0,29
45 —	4,83	2,95	1,63	0,77	4,45	2,67	1,44	0,67

Mænd.
Præmie til 55 Aars Alderen.

Præmie- betalingen begynder ved	2 pCt.				2 $\frac{1}{4}$ pCt.			
	Livrenten udbetales naar Intoressenten har opnaaet en Alder af:							
	60	65	70	75	60	65	70	75
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
15 Aars Al.	0,57	0,33	0,17	0,07	0,48	0,27	0,13	0,05
25 —	1,03	0,59	0,30	0,12	0,89	0,50	0,25	0,10
35 —	2,06	1,18	0,59	0,25	1,83	1,03	0,51	0,21
45 —	5,44	3,11	1,57	0,66	4,90	2,80	1,38	0,57
	Præmie til 60 Aars Alderen.							
15 —	0,56	0,32	0,16	0,07	0,46	0,26	0,13	0,05
25 —	0,97	0,55	0,28	0,12	0,84	0,47	0,23	0,10
35 —	1,84	1,05	0,53	0,22	1,64	0,92	0,46	0,19
45 —	4,11	2,35	1,18	0,50	3,74	2,13	1,05	0,43

Naar en 15-aarig Mand altsaa f. Ex. vil kjøbe en Livrente, der udbetales med 50 Kr. aarlig fra 60 Aars Alderen, og stiger med 50 Kr. ved 65, 70 og 75 Aars Alderen, skal han, under Forudsætning af en halvaarlig Rentefod paa 2 $\frac{1}{4}$ pCt., aarlig indtil 60 Aars Alderen betale Kr. 4,50, og en Livrente paa 100 Kr. fra 75 Aars Alderen vilde kun koste 50 Øre om Aaret, altsaa ikke store Ofre. For en Kvinde vil en Livrente paa 10 Kr., der skal udbetales fra 65 Aars Alderen, og betales ved aarlige Bidrag fra 25 til 55 Aars Alderen, med en Rente-fod af 2 pCt. halvaarlig, koste 74 Øre aarlig osv.

Man ser, at, naar man blot tager Sagen itide, bliver Bekostningen ikke saa overordenlig stor, og dette kan vel bidrage til at retfærdiggjøre Tvang, thi hvis Administrationsomkostningerne — der her slet ikke ere medregnede — ikke svulmer op til altfor store Beløb, hvad man ganske vist let risikerer, naar det er Staten, der skal drive Forsørgelsesanstalten, saa ville Tvangsbidragene

ikke føles meget stærkt i Befolkningen; de ville maaske komme til at høre til de Udgifter, der næppe mærkes, og ellers hovedsagelig vilde klattes bort til unyttige Ting.

Endelig meddeles følgende Tabel, der viser, hvad en Livrente paa 10 Kr. aarlig koster i aarlige Indskud, der tilbagebetales med Rente og Rentes Renter, hvis Indskyderen dør inden 60 Aars Alderen. Det er ikke overset, at der herved gjøres en væsenlig Indskrænkning, men Hensyn til Pladsen forhindrer mig i at meddele flere Tavler.

Kvinder.

Præmie til 55 Aars Alderen.

Præmie- betalingen begynder ved	2 pCt.				2 $\frac{1}{4}$ pCt.			
	Livrenten udbetales naar Interessenten har opnaaet en Alder af:							
	60	65	70	75	60	65	70	75
15 Aars Al.	Kr. 0,95	Kr. 0,58	Kr. 0,32	Kr. 0,15	Kr. 0,79	Kr. 0,47	Kr. 0,25	Kr. 0,12
25 —	1,61	0,98	0,54	0,25	1,38	0,83	0,45	0,21
35 —	3,03	1,85	1,02	0,48	2,70	1,62	0,87	0,40
45 —	7,55	4,61	2,53	1,20	6,91	4,14	2,24	1,04

Præmie til 60 Aars Alderen.

15 —	0,90	0,56	0,30	0,14	0,75	0,45	0,24	0,11
25 —	1,49	0,91	0,50	0,24	1,29	0,77	0,42	0,19
35 —	2,64	1,61	0,89	0,42	2,37	1,42	0,77	0,36
45 —	5,51	3,36	1,85	0,87	5,09	3,05	1,65	0,76

Mænd.

Præmie til 55 Aars Alderen.

15 —	0,84	0,48	0,24	0,10	0,70	0,39	0,19	0,08
25 —	1,43	0,82	0,41	0,17	1,24	0,69	0,34	0,14
35 —	2,70	1,54	0,78	0,33	2,41	1,35	0,67	0,28
45 —	6,72	3,83	1,93	0,81	6,17	3,46	1,71	0,70

Præmie til 60 Aars Alderen.

15 —	0,80	0,46	0,23	0,10	0,67	0,38	0,19	0,08
25 —	1,33	0,76	0,38	0,16	1,15	0,65	0,32	0,13
35 —	2,35	1,34	0,68	0,28	2,12	1,19	0,59	0,24
45 —	4,90	2,80	1,41	0,59	4,55	2,55	1,26	0,52

Man ser, at alle Bidragene her ere noget højere end for den foregaaende Tavle, som ganske naturligt er.

Vi komme nu til den vanskeligste Del af Opgaven. De Værdier vi have angivet for Livrenterne ere aabenbart kun Gjennemsnitsværdier, d. v. s. snart vil et Medlem koste Foreningen mere og snart mindre end denne Værdi, og kun naar der er et stort Antal Medlemmer, kan man vente, at Vinding og Tab omtrent ville balancere; naturligvis under Forudsætning af, at Dødelighedstavlen og Rentefoden er rigtig valgt. Det er noget, man ikke kan være forsigtig nok med, da man i modsat Fald risikerer, at Kassen gaar fallit.

Spørgsmaalet er altsaa, hvor stort et Reservefond man skal have, naar der er et vist Antal Medlemmer, for at man kan være nogenlunde sikker. De bidragydende Medlemmer kan man temmelig let blive færdig med, thi som ovenfor antydtes kan Foreningen for deres Vedkommende indrette sig paa fuldkommen Gjensidighed, saa at altsaa, naar et Medlem dør, hans Kapital fordeles paa de andre. Større Vanskelighed volder Pensionisterne, hvis Forsørgelse helst skulde være fuldstændig fast og sikker. Hvis der kun var én Livrentenyder, var man nødt til omtrent at have hele Hovedstolen i Behold, thi han kunde jo blive over 100 Aar gammel, og jo ældre han blev, desto mere vilde han trænge til Pengene, saa at man fremfor alt maatte passe paa, at han ikke spiste Kapitalen op. Hvis der var to Medlemmer, var man strax mere sikker, thi at de begge skulde blive 100 Aar, vilde der dog ikke være stor Udsigt til. Man indser let, at jo flere Medlemmer der er, desto mindre Reservefond behøver man at lægge hen for at være nogenlunde sikker. Abso-

lut sikker bliver man aldrig: det er jo dog kun menneskelige Beregninger, og ingen kan se ind i Fremtiden.

Man har en Art theoretisk Løsning af denne Opgave, men Løsningen beror til Syvende og sidst paa et Skjøn, idet man selv maa afgjøre, hvor stor Sikkerhed der skal knytte sig til Beregningen. Var det kun én Pensionist kunde man maaske regne, at Reservefonden skulde være mindst saa stor som Livrentens Kapitalværdi. Var der 9 Medlemmer vil man kunde være temmelig sikker, naar man henlægger 3 Gange Livrentens gennemsnitlige Kapitalværdi; naar denne f. Ex. var 10 Kr. for hver Krone i Livrente, og hver Livrente var paa 100 Kr., vilde Livrenterne i alt koste 9000 Kr., og 3000 Kr. vilde være en passende Reservefond. Var der 100 Medlemmer, der hver fik 100 Kr., vilde Reservefondet passende være 10,000 Kr., altsaa kun en Tiendel af hele Kapitalværdien. Man ser, hvor betydningsfuldt det er, at der er mange Medlemmer i Foreningen. Har Foreningen kun faa Medlemmer, maa den hellere købe sine Pensionister ind i en Livrenteanstalt, selv om der derved skulde tabes nogle Procent.

I England, hvor Hjælpekasseinstitutionen er særdeles udviklet, er det meget almindeligt, at Foreningerne, de saakaldte «Loger», slutte sig sammen i større Forbund til gjensidig Støtte. Sygehjælpen, der altid helst maa besørges af en lille Forening, er overladt til Logerne, medens Distrikterne overtage Begravelseshjælpen og andre Understøttelser. Hvad der vindes derved i Sikkerhed, er ganske overordenligt, og der er ingensomhelst Grund til, at de danske Sygekasser ikke skulde kunne gjøre det samme, man behøvede ikke at borttage det mindste af de enkelte Foreningers Ejendommelighed og Selvstændighed;

hver Forening kunde forfølge sine Formaal, de burde blot være enige om at dele Risikoen ved Begravelses-hjælp, Alderdomsunderstøttelse osv. Ved en saadan Ordning vilde Arbejderen tilmed faa den store Fordel, naar han forlod sin Hjemstavn, at kunne finde en Loge i sit nye Hjem, der var i Forbund med hans Sygekasse, saa at han ikke behøvede at træde ud af Foreningen og derved miste alle sine Medlemsrettigheder.
